

2010-mut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut

Saqqummiussissut

(Aningaasaqarnernut Naalakkersuisoq)

Siullermeerinninneq

Naalakkersuisut sinnerlugit matumuuna 2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut saqqummiutissavara.

Nunatsinni inuiaqatigiit inuuniarnikkut aningaasaqarnikkullu siumut aallaqqinnissaannik qulakkeerinninnissamat suliniutit aallartinneqarnissaat siunnersuutikkut pingaarnertut anguniarneqarpoq. Tamatuma peqatigisaanik Namminersornerup eqqunneqarneratigut aatsitassarsiornermut tunngasut nunatsinnut nuunneqarnissaasa piviusunngortinneqarnissaanut periarfissaqalerpoq.

Aningaasanut inatsimmi pingaarnertut aallutassat ukiuni arlalinni suliniutigineqartariaqarput aammalu tamatuma peqatigisaanik nunarsuarmi aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqarnerup nunatsinni aningaasaqarnermut pitsaanngitsumik sunniuteqarnera eqqumaffiginarneqartariaqarluni. Taamaattoq aningaasaqarniarnerput ajornarsiartuaarpoq qularnanngilarlu ukiuni aggersuni aningaasat atorsinnaasagut ikiliartussasut.

Taamaattumik tamanna tunngavigalugu tulleriaarilluni pingaarnersiuiinissamat suleqatigiinnissamullu piumassuseqartumik anguniagaqaqqullugit partiit tamaasa kaammattussavakka.

Suummiuku suleqatigiissutiginiarigut?

Naalakkersuisut siunnersuuteqarput meeqqanut inuusuttuaqqanullu aningaasat amerlanerusut atorpeqassasut. Peqqinnissaqarfimmi suliaritinnissaminnik utaqqisut inissianillu attartortittakkanik utaqqisut ikilisarneqarnissaannut suliniutinik arlalinnik siunnersuuteqarpugut. Aammalu siusinaartumik pensionisiallit pisartagaasa qaffanneqarnissaat siunnersuutigaarput. Tamatuma saniatigut ukiuni kingullerni ilinniartitaanikkut suliniutaasut ingerlatiinnarneqarnissaannut suliniuteqarpugut, aammali suliassaqarfimmi sanaartornikkut aningaasaliisariaqarnerit siuarsarusullutigut.

Nunatsinni inuuniarnerup ilorraap tungaanut saatinniarnerani suliniutit tamakku pisariaqarput.

Aamma Namminersornerup eqqunneqarneratigut aatsitassarsiornermut tunngasut ulloq 1. januar 2010-mit danskit naalagaaffianit alloriarnertut siullertut tiguneqarnissaasa piviusunngortinneqarnissaa Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Tamatumanittaaq ilaapput peqqinnissamat nunattalu sineriaani isumannaallisaanermut tunngasut. Tamakkununnga aningaasartuutit aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut ilanngullugit naatsorsorneqarput.

Nunatsinni aningaasaqarniarneq eqqarsaatigalugu pingaaruteqarpoq aningaasat isertissinnaasagut sinnerlugit atuinnginnissarput. Taamaattumik aningaasanut inatsimmi ingerlatsinermut sanaartormullu tunngasuni isertitat aningaasartuutillu akornanni oqimaaqatigiittoqarnissaa Naalakkersuisut anguniarpaat.

2010-mi IST-mi 226 mio. kr.-inik amigartooruteqarnissamut taakkulu 2013-imi 27 mio. kr.-inut appariartortinneqarnissaannut missingersuusiortoqarpoq.

Taarsigassarsiat akilersuutillu IST-p inerneranit ilanngaakkutsigit takusinnaavarput ingerlatsinermut sanaartormullu Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuutaat qanoq ingerlanersut. Tassaapput taakku aningaasat toqqaannartumik utertinneqarsinnaanngitsut. Tassuunakkut takusinnaavarput piffissami 2004-09-mi ineriartorneq aningaasaqarniarnikkut atugarissaarnermut suliniutinik siumut sammisunik aallartitsinissamut akisussaaffeqarfinnilluunniit arlalinnik tigusinissamut pisariaqartunik ineriartortitsiniarneq ingerlanneqarsimanngitsoq.

Aningaasaqarnerup taama ajorsiaartornera illuatungaanut saatinneqartariaqarpoq. Taamaattumillu Naalakkersuisut aningaasartuutinik pingaarnersuisariaqarlutillu nunatsinni inuuniarnikkut ilorraap tungaanut saatsitsiniarnermut atatillugu aningaasartuutinik nutaanik naatsorsuisariaqarput. Tamanna amerlasuunit nuannarineqanngikkaluarluni pisariaqartutut isigineqarpoq.

2010-mi ingerlatsinermut sanaartormullu 1,6 mio. kr.-inik sinneqartooruteqartoqassasoq taakkualu 2013-imi 100 mio. kr.-inut amerliartuaassasut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi takuneqarsinnaapput. 2010-mut Aningaasanut inatsisip inaarutaasup oqimaaqatigiissuunissaa Naalakkersuisunit pingaartinneqarlunnarpoq. Piffissami aningaasanik ajornartorsiorfusumi aningaasat tamarluinnaasa eqqarsarluarluni atortariaqarput suliniutillu nutaat aningaasalersugaallutik aallartinneqartariaqarlutik. Aamma siunissaq isigalugu meeqqatta kinguaassattalu qaangerniartariaqagaannik amigartooruteqannginnissarput eqqaamassallugu pingaaruteqarpoq.

Tamanna pillugu taama oqimaaqatigiissaariniarneq partiit Inatsisartunullu ilaasortat tamarmik isumaqatigiinniarnermi pinngitsooratik eqqaamassagaat Naalakkersuisut kaammattuutigaat. Eqqaamaqqarput siunnersuut isumaqatigiinniutigineqartussaq saqqummiukkatsigu. Suliniutit pitsaasut tamarmik aningaasanut inatsisissamut inaarutaasumut ilanngunneqarnissaat kissaatigaarput. Taamaakkaluartoq suliniutit tamarmik aningaasartassaqaareernissaat kissaatigigatsigu erseqqissaatigaarput. Nunarsuarmi aningaasaqarniarneq ajornartorsiorfiutillugu aningaasaqarnikkut anguniagassanut atatillugu isummatigut naapiffeqarniarnissaq Naalakkersuisut kissaatiginngilaat.

2010-mut aningaasanut inatsisissatut pingaarnersuiilluni tulleriarineq

Isertissinnaasagut sinnerlugit atuinnginnissarput kisimi pingaaruteqanngilaq. Aammali aningaasat isumatusaarluni atorneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Aningaasat atukkatta nunatta karsianut uternissaat aammalu atorneqarnerisa malitsigisaanik arlalippassuarnik kinguneqannginissaat qulakkiissavarput. Tamanna Naalakkersuisut siunnersuuteqarnermikkut tunaartariniarpaat.

Meeqqanut inuusuttuaqqanullu aningaasanik immikkoortitsinissaq Naalakkersuisut pingaartippaat. Taamaattumik siunnersuutigaarput ukiumoortumik 25 mio. kr.-inik sillimmatissanik pilersitsisoqassasoq, taakku meeqqat ikiorneqarnissamik

pisariaqartitsileraangata atugassanik pitsanngorsaaniissamut atorfissaqartitsisoqartillugu piareersimasuutigineqarsinnaaqullugit. Taakkununga aningaasalersuutissatut siullertut meeqqanut ileqqaarutit atorunnaarsinneqarnerisigut pissarsiarineqassapput. Taamaalilluta meeqqat 18-inik ukioqalernissaat utaqqinagu meeqqat ullumikkumiit pisariaqartitsisut ikiorsinnaalissavagut.

Aammattaaq suliaritinniarlutik utaqqisut ikilisarneqarnissaannut 7,5 mio. kr.-it atorneqarnissaat siunnersuutigaarput. Aningaasat amerlaqataat ukioq manna atorneqassapput, Naalakkersuisullu neriutigaat amerlanerussutillit tapersorsorsinnaassagaat inuit soorlu siffissaminnik ajornartorsiuteqartut massakkorpiaq iliuseqarfigisariaqarnerat, suliaritinngitsoornerit kingunerisaanik siusinaartumik pensionisiaqalernissanut suliaritinngitsoornerilluunniit kingunerisaannik allanut aningaasartuutaalersussanut atornagit.

Taamaattorli siusinaartumik pensionisiaqalernissamik pisariaqartitsilersut pitsaasumik atugassaqaassapput. Taamaattumik Naalakkersuisut siunnersuutigaat siusinaartumik pensionisiat qaffanneqarnissaannut ukiumoortumik 17 mio. kr.-inik immikkoortitsisoqassasoq.

Sanaartornermut tunngasutigut nunap immikkoortuini ineriartortitsinissaq siunertaralugu immikkoortitsisoqassasoq siunnersuutigineqarpoq. Aningaasat tamatumunnga atugassat nunaqarfinni isorliunerusunilu sanaartornissamut aningaasanik pingaarnersiueqqinnikkut nassaarineqarput. Tamanna isumaqanngilaq nunaqarfinni inissianik sanaartorneq tamarmi unitsinneqassasoq. Nunaqarfinni inuttussuseq ineriartornissamullu periarfissat malillugit sanaartorneq ingerlaannassaaq.

Taamaattorli illoqarfinnut anginerusunut inuit nuttartartut amerliartuinnarnerat Naalakkersuisut isiginngitsuusaaginnarniannigilaat. Illoqarfinni taakkunani inissiat pisoqalisut najoruminaatsullu ajornartorsiutiginerisa saniatigut inissianik pisariaqartitsineq tamatuma annertusisippaa.

Illoqarfinnimi taakkunani inissianik utaqqisut ima amerlatigaat inuit angerlarsimaffissaqanngitsut eqqarsaatigalugit ajornartorsiutit annertusigaluttuinnarlutik. Nunatsinni ullumikkut angerlarsimaffissaqanngitsunik inoqarnera akuerineqarsinnaanngilaq. Taamaattumik nunatsinni inuuniarnikkut pitsanngorsaaniarnermut atatillugu nunatsinni akissakinnerusut eqqarsaatigalugit inissianik attartortittakkanik inissialiortiternermut aningaasat amerlanerusut atorneqarnissaat Naalakkersuit pimoorullugu sulissutiginiarpaat.

Nunalli immikkoortuini ataasiakkaani inuussutissarsiutitigut periarfissat nuttartullu pillugit misissueqqissaarisooqareerpat aatsaat aningaasat sumi qanorlu atorneqassanersut Naalakkersuisut aalajangissavaat. Misissueqqissaarineq tamanna nunap immikkoortuini ineriartornermik pilersaarutitut tunngavigineqassaaq, misissueqqissaarinermi tamatumani inuussutissarsiornikkut ineqarnikkullu ineriartortitsinermi tunngavissat atorluarneqarsinnaasut qulaajarneqassallutik. Misigissutsit tunngavigalugit ineriartornissap akuleruffiginissaa kissaatiginngilarput pissusiviusulli aallaavigalugit iliuseqarnissarput kissaatigalugu. Taamaattumik aningaasat maannatut suliniutinut aalajangersimasunut immikkoortereernagit sillimmatitut inissinneqartarput.

Nutaamilli aningaasartuutigineqartariaqartut aningaasalersorneqarsinnaaqullugit aammalu aningaasanut inatsit oqimaaqatigiissinnaaqullugu pingaarnersiulluni tulleriarinissaq kisimi

naammangilaq. Aningaasartuutit ikinnerusut aammalu isertitat atuisartullu akiliutaat amerlanerusut pisariaqarput.

Taamaammat sipaaruteqarfissat arlallit Naalakkersuisunit pilersaarutigineqarput. Tamatumani Namminersorlutik Oqartussat siuttuusariaqarput, taamaattumillu qitiusumik allaffeqarfimmi taassumalu ataani suliffeqarfinni ukiumoortumik 20 mio. kr.-inik ingerlatsinikkut sipaaruteqarnissamik eqaallisaanissamillu siunnersuuteqarpugut. Innuttaasut qinikkallu qitiusumik sullinneqarnerannut sapinngisamik ajorseriaataanngitsumik tamanna ingerlanniarneqarpoq, taaneqartartut pinngitsoorani suliassat.

Naalakkersuisut isumaqarput eqaallisaanissamik anguniakkatut siunnersuutigineqartut ima annertutigisut immikkoortortat ataasiakkaat imminnut akimorlutik ataqatigiissaarinnissaat nutaamillu isummernissaat pisariaqartoq, tamatumali saniatigut aamma aningaasaqarnikkut immiut napatinnerusinnaaneq anguniarlugu piviusorsioortumik pisariaqartumillu anguniakkanut peqataasariaqartut. Namminersorlutik Oqartussani immikkoortunik ingerlatsinermut akisussaasut aamma namminneq inuiaqatigiinnut maligassiunissaminnut piffissaqarluassapput, naak tamanna piffissami ikaarsaariarfimmi ajornarsinnaagaluartoq. Immiut pineqartut sipaarutissanut pilersaarutigineqartunut piffissaqarluarlutik piareersimanissaannut aammalu allaffissornermikkut ingerlatsinermikkullu aalajangersimasumik suliniuteqarnermikkut taama eqaallisaanermik angusaqarnissaannut Inatsisartut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik akuersissuteqannginneranni kontomi pingaarnermi sipaarutissat piviusunngortinneqarnissaannut allannguutissatut siunnersuummik aalajangersimasumik saqqummiussisoqassaaq.

Naalakkersuisut isumaqarput inuiaqatigiinni aningaasaqarnerup ingerlalluarnissaata qulakkeerneqarnissaa tamatta akisussaafigigipput. Taamaammat allaffissornermikkut sipaaruteqarnissamat kommunit aamma akisussaaqataanissaat pisariaqarpoq. Iluarsartuusseqqinnermi siunertaasut pingaarnert ilagaat allaffissornermikkut sipaaruteqarnissaq. Sipaarutissat kommunit naammassiniarlugit aallartereerpaat. Taamaattumik ataatsimoortumik tapiissutit ukiumoortumik 36 mio. kr.-inik ikilineqarnissaat Naalakkersuisut siunnersuutigaat. Sipaaruteqarnerup kommunit sanaartornermik ingerlataqarnerannik ajortumik kinguneqartitsinnginnissaa peqatigisaanik pingaarteqarpoq. Apeqqut tamanna pillugu Naalakkersuisut kommunillu oqaloqatigiilluarput, tamannalu qulakkeerniarlugu suleqatigiissutigineqassalluni.

Tamatuma saniatigut nunatsinni inuuniarnikkut atugarisat siumut saatinneqarnissaata aningaasalersorneqarnissaani pisariaqarpoq akileraarutitik akitsuutinillu arlalinnik qaffaanissaq. Tamatuma inuuniarnikkut avatangiisinullu ajoqusiinngitsumik pinissaa Naalakkersuisut pingaartippaat.

Tamatuma peqatigisaanik Naalakkersuisut pingaartippaat inuiaqatigiinni akissakinnerusut tapersorneqarnissaat pisariaqartitsinerpaallu tapiissuteqarnikkut isumagineqarnissaat. Taamaattumik Naalakkersuisut akileraarutit atugarissaarnerlu pillugit ataatsimiititaliamik pilersitsipput akileraarusersueriaatsimik atugarissaarnermillu qulaajaasussamik aammalu inuiaqatigiit atugarissaartut pilersinnissaat siunissamilu pisariaqartinneqartut, aamma inuttussuseq eqqarsaatigalugu akileraaruseeriaaseq atugarissaarnermullu aaqquissuussineq qanoq ilusilersorneqarnissaannut kaammattuuteqartussamik.

Ukiuni missingersuusiorfiusuni 45 mio. kr.-inik isertitanut sillimmatit aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut ilannguppagut. akileraarutit atugarissaarnerlu pillugit ataatsimiititaliap kaammattuuteqartarnera malillugit taakku atugassiissutigineqartassapput.

Tamatuma saniatigut 2010-mit aallartereersumik suliffimmut atatillugu biilerisanut akileraarut qaffanniarparput, soorlu sikaritsinut, imigassanut aalakoornartulinnut tipigissaatinullu akitsuuteqanngitsunik eqqussisinnaaneq atorunnaarsinniaripput aammalu isumaqarluta isumalluutinik tamatta pigisatsinnik atorluaasut akiliisinneqartassasut. Taamaattumik aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut siunnersuutigineqarpoq, raajanut akitsuut kiisalu saarullinnut qaleralinnullu akitsuut qaffanneqassasoq. Pisuussutinut uumassusilinnut nutaamik akitsuusersueriaaseqalerneq pitsaanerusumik aaqiissuteqarfigninnaanera siunissami aggersumi mattunneqarsinnaanngilaq.

Nunatsinni inuuniarnikkut atukkanik siumut saatitsiniarnerup aningaasalersorneqarnissaat tunngavissatut kingullertut periarfissaq tassaavoq atuisartunut akiliuteqartitsineq.

Naalakkersuisut siunnersuutigaat aalisarnermik inuussutissarsiuqartut Kalaallit Nunaanni Aalisarnermik Nakkutilliisoqarfimmik aningaasalersueqataassasut. Aammattaaq isumaqarpugut Namminersorlutik Oqartussani sulisut utaqqiisaasumik najugaqarnertik namminneq akilertarunikku pissusissamisoortoq. Attaveqarnermut tunngasuni Royal Arctic Line periarfissinneqarpoq nunaqarfinnut angallatiminik nutarterinissamut aammalu Mittarfeqarfiit mittarfinni ingerlatsinermut atortussanik nutaanik pissarsinissamut aserfallatsaaliinissamullu periarfissinneqarlutik. Tamatumani aamma aningaasalersuisoqartariaqarpoq siunissami aaqiissutissamut aningaasartuuteqarnissamut killiliisunik aammalu siunnersuutit aningaasalersorneqareerput, tassami atuisut akiliutaannik qaffaanermikkut suliffeqarfiit aningaasalersuisariaqartarmata.

Ataatsimooqatigiinnermik atuisut tamarmik akiliisariaqarput. Neriuppunga tamatta tamanna isumaqataaffigissagipput.

Aningaasaqarnermik siumut saatitsineq

Oqaatigineqareersutut ukiuni kingullerni tallimani nunatta karsiata aningaasartuutai isertitaqassusermit amerlanerujartuinnarput. Akileraarutinik akitsuutinillu qaffaanissaq pinngitsoortinneqassappat nunatta karsiata aningaasartuutaasa annikillisinneqarnissaat pisariaqarpoq. Tamanna minnerunngitsumik pisariaqarpoq nunarsuarmi aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqarneq eqqarsaatigalugu, tamanna pissutigalugu nunatta karsiata isertitai ikileriataarsinnaammata. Taamaattumik aningaasanik sukannersumik aqutsinissaq aammalu siunissaq isigalugu aningaasanut oqimaatigiissumik inatsiseqarnissaq pisariaqarpoq.

Tassunga atatillugu Naalakkersuisut aamma pingaartippaat, aningaasarsiornerup siumut saatseriarnissaanut kommunit akisussaaffimmik kivitseqataanissaat oqaloqatigiinnerlu maanna aallartereerpoq 2010-mullu aningaasanut inatsisip inaarutaasup akuersissutigineqarnissaa angutserlugu isumaqatiginninniutigineqassalluni.

2010-mit aallartittumik nunatta karsia nunanit allanit taarsigassarsisariaqassaaq. Aallaqqaammut erngup nukinganik nukissiorfinnik sanaartornermut atatillugu aningaasat Nukissiorfinnut atugassiissutitut ingerlateqqinneqassapput, isertitalli aningaasartuutillu oqimaatigiissaarneqarnissaannik isuma Inatsisartunit tapersorneqanngippat ulluinnarni ingerlatsinissamut nunanit allanit taarsigassarsinissaq pisariaqalissaaq. Kinguaassagut taama

akiligassissanngilagut. Taakkumi pitsaanerusumik atugaqarnissaannik nutaanillu suliniuteqarnissaannik tamatta kissaakkatsigit.

Taamaattumik sipaarutinit, isertitanit amerlanerusunit atuisartullu akiliutaannit tamakkiisumik aningaasalersuinikkut nunatsinni inuuniarnikkut atukkat siumut saatinneqarnissaannut piumassuseqarnertik Naalakkersuisut aningaasanut inatsisikkut takutippaat.

2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut partiit allat qanoq siunnersuuteqassanersut Naalakkersuisut soorunami tusarnissaanut piareersimapput. Manna saqqummiussarput soorunami inaarutaanngilaq isumaqatigiinniarnissamulli aallaaviussalluni. Taamaattumik Inatsisartunit siunnersuutaajumaartut ilanngunneqarnissaannut periarfissiivugut. Aammattaaq suliniutinut allanut arlalinnut Naalakkersuisut namminnek siunnersuutissaqarput allannguutissatut siunnersuuteqarnissaq siunertaralugu partiit peqatigalugit oqaluseriniakkaminnik. Matumani itisiliianiingilanga, taamaattorli nunaqarfiit eqqarsaatigalugit isumaginninnermut peqqissutsimullu tunngasuni isummersuuteqarpugut isumaqatigiinniarnit ingerlanerini saqqummiunniakkatsinnik.

Taamaattumik suna tamarmi isumaqatigiinniutigineqarsinnaavoq. Eqqaamaneqartussarli ataasiinnaavoq; suliniutit nutaat aningaasalersorneqartariaqarput, naalakkersuisooqatigiit tunngaviusumik aalajangernikuugamik, 2010-mut aningaasanut inatsit inaarutaasoq ingerlatsinikkut sanaartornikkullu oqimaqatigiissasoq.

Taama oqaaseqarlunga Naalakkersuisut 2010-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaat Inatsisartunut suliassanngortippara.